

- Drahomanova. Seria 5. Pedagogichni nauky: realii ta perspektyvy. 2021. Vol. 79 (2). С. 64–67. URL: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.79.2.13>
13. Tyshchenko M. Perevahy ta nedoliky vykorystannia platform dystantsiinoho navchannia google classroom ta kiddom yak instrumentiv implementatsii zmishanoho navchannia. [Advantages and disadvantages of google classroom and kiddom distance learning platforms usage as tools of blended learning implementation]. ЛГОС. ONLINE. 2020. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/2663-4139/article/view/7347>
 14. Chotyry servisy, yaki dopomozhut orhanizuvaty dystantsiine navchannia. [Four services that will help organize distance learning]. URL: <https://nus.org.ua/articles/chotyry-servisy-yaki-dopomozhut-organizuvaty-dystantsijne-navchannya/>
 15. Alieksieieva H., Horbatiuk L., Kravchenko N. Distance technologies of the creative abilities' development as the component of the process of formation soft skills. Contemporary technologies in the educational process. Publishing House of Katowice School of Technology, 2020. P. 6–14.
 16. Gegenfurtner A., Ebner Ch. Webinars in higher education and professional training: A meta-analysis and systematic review of randomized controlled trials. Educational Research Review. 2019. Vol. 28. 100293. URL: <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2019.100293>.
 17. Górska D. E-learning in Higher Education. The Person and the Challenges. Journal of Theology, Education, Canon Law and Social Studies Inspired by Pope John Paul II. 2016. Vol. 6 (2). P. 35–43. URL: <https://doi.org/10.15633/pch.1868>.
 18. Krašna M., Pesek I. Influence of Moodle and MS Teams on teaching-learning-studying (TLS) processes. 43rd International Convention on Information, Communication and Electronic Technology (MIPRO). 2020. P. 612–616.
 19. Kulić D., Janković A. Teachers' perspective on emergency remote teaching during COVID-19 at tertiary level. Information Technologies and Learning Tools. 2022. Vol. 89(3). P. 78–89. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v89i3.4758>
 20. Overbeek S., Brinkkemper S. Redesigning Method Engineering Education Through a Trinity of Blended Learning Measures. Proceedings of the 2019 Federated Conference on Computer Science and Information Systems, ACSIS. 2019. Vol. 18. P. 791–797. URL: <http://dx.doi.org/10.15439/2019F79>.
 21. Porter W. W., Graham C. R., Spring K.A, Welch K. R. Blended learning in higher education: Institutional adoption and implementation. Computers & Education. 2014. Vol. 75. P. 185–195. URL: <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2014.02.011>.
 22. Wan Hassan W. A. S., Ariffin A., Ahmad F., et al. Students' Perceptions of Using Zoom Meet Webinar During COVID-19 Pandemic in Technical and Vocational Education. Journal of Critical Reviews. 2020. 7 (19). P. 5853–5858.

УДК 378.1

DOI 10.25128/2415-3605.22.2.3

АЛЛА МЕЛЬНИК

<https://orcid.org/0000-0002-9093-1225>

alla-i@ukr.net

кандидат педагогічних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

вул. Велика Васильківська, 73, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ТЕХНОЛОГІЇ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Увиразнено сутність понять «змішане навчання» та «дистанційне навчання» і акцентовано на важливості їхнього осмислення у вищій школі. Узагальнено історію появи терміна «змішане навчання» та подано кілька підходів дослідників щодо його тлумачення. На підставі аналізу науково-педагогічної літератури узагальнено основні тенденції запровадження змішаного навчання (ЗН) у вищій школі. Констатовано, що ЗН як нова технологія не може з'явитися сама по собі і не може існувати в чистому вигляді, а має бути гнучкою системою дистанційного навчання (ДН), що доповнюється безпосередньою взаємодією з викладачем та іншими здобувачами освіти під час традиційного навчання, яка дозволить значно інтенсифікувати навчальний процес, вибудовуючи при цьому самостійне навчання, індивідуальну навчальну траєкторію кожного здобувача освіти. Виокремлено три основні компоненти, що є родовими поняттями ЗН: традиційне навчання, дистанційне навчання, самостійне навчання. Досліджено особливості й технологічні переваги використання ДН перед іншими формами організації навчання,

відображено його слабкі сторони, які можна нівелювати за допомогою активного використання переваг ЗН як пріоритетної форми навчання в сучасних умовах. Постульовано, по-перше, що актуальність впровадження ЗН передусім пов'язана з тим, що неможливо досягнути високих результатів навчання, дотримуючись лише однієї педагогічної технології. По-друге, не варто протиставляти дистанційне та традиційне навчання. По-третє, онлайн-навчання не замінить традиційне навчання, а завдання ЗН не в тому, щоб витиснути традиційне навчання, а в тому, щоб ефективно інтегруватися з ним.

Виснувано, що ЗН дає змогу оптимізувати часові витрати викладача, а також підвищити ефективність процесу навчання загалом. Студент при цьому стає активним учасником освітнього процесу, спроможним будувати індивідуальну навчальну траєкторію, з урахуванням власних потреб.

Ключові слова: змішане навчання, дистанційне навчання, інформаційно-комунікаційні технології, здобувач вищої освіти.

ALLA MELNYK

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Kyiv National Linguistic University
73 Velyka Vasylkivska Str., Kyiv

FEATURES OF BLENDED LEARNING TECHNOLOGY IN THE SYSTEM OF HIGHER EDUCATION

The essence of the notions of “blended learning”, and “distance learning” and their importance in higher education have been highlighted. The history of “blended learning”(BL) origin is considered as well as various approaches of the researchers regarding the interpretation of that definition are presented. To achieve the goal of the research, such methods as analysis, synthesis, the study of scientific literature, and Internet sources on the particularly pertinent problem of BL implementation within modern higher education conditions are used.

Based on the analysis of scientific and pedagogical literature, some tendencies in the implementation of BL in the system of higher education have been summarized. It has been stated that BL, as a groundbreaking technology, can't appear on its own and is unable to exist in its pure form but it must be a flexible system of distance learning, added with a direct interaction of a professor and education applicants during traditional learning that, in its turn, will predominantly allow intensifying the educational process, building out and increasing the effectiveness of self-study work. It has been clarified that common to the definition of BL is the interaction of subjects in the educational process by combining three different ways of learning: distance learning (DL), traditional learning, and independent learning.

DL is supposed to take into account the changes that have taken place in the educational information structure of modern society, which determines the relevance of the development and implementation of ICT. It can be considered as a means of modernizing the education system, enriching the quality of BL by adding the extensive application of ICT and lifting it to new levels. Its strengths and weaknesses are subjected to scrutiny, where the latter can be weakened or eliminated through the active usage of the advantages of BL as a demanding form of modern education.

It has been postulated that, firstly, the pertinence to the introduction of BL is predominantly based on the fact that it is impossible to accomplish academic achievements, by realizing only one pedagogical technology. Secondly, it is not worth contradicting distance (online) and traditional (face-to-face, offline) learning, drawing attention that nowadays both forms of learning are not being applied in a pure form. Thirdly, DL will never displace offline learning and the main purpose of BL lies in not pushing out this form of learning but integrating it effectively. It has been inferred that BL cultivates opportunities to optimize the timing expenses of a teacher and increase the efficiency of the learning process in general. Furthermore, a student has become an active participant in the learning process, who can build up an individual learning trajectory.

Keywords: ICT, blended learning, distance learning, forms of learning, higher education applicant.

Сучасному стану суспільства в Україні й світі властиві непередбачувані глобальні впливи, диджиталізація та активне використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), що зумовлюють необхідність кардинальної модернізації вищої освіти. Щороку напрями застосування ІКТ у вищій освіті розширюються: студенти все менше пишуть у зошитах, а все більше на екранах гаджетів; віртуальний простір використовують як майданчик для дискусій (наприклад, Hotchalk.com); створюються платформи для персоналізованого навчання (наприклад, Knewton.com); платформи, що використовують інтерактивний контент (наприклад, LearningApps, Vimbox) та ін.

Мінливість сучасного світу висуває нові вимоги до підготовки фахівців, здатних до постійного вдосконалення набутих знань, навичок та вмінь. Тому важливо усвідомити, як саме інтенсифікувати процеси навчання в інтересах зростання мобільності, ефективнішого міжнародного спілкування, потужнішої особистої взаємодії та особистісної вартості майбутніх фахівців. На часі насамперед оновлення системи вищої освіти, її змісту та активне впровадження інноваційних підходів в організацію освітнього процесу.

Водночас надмірність ІКТ не залишає можливостей для емоційного контакту зі студентами, повноцінного живого спілкування з колегами та студентами, ефективного застосування онлайн-методів інтерактивного навчання; створює нерівні технічні можливості задля здійснення освітнього процесу в дистанційному форматі; сигналізує нездатність і неготовність більшості студентів здобувати, опрацьовувати та засвоювати необхідний навчальний матеріал самостійно, обмежує їх залучення до комунікативних та групових видів роботи.

Ситуація, що склалася в освіті, засвідчила недосконалість дистанційної системи навчання та уможливила окреслення її нових шляхів розвитку. Саме ЗН, роль і значення якого в сучасних реаліях употужнюється внаслідок карантинних обмежень через пандемію COVID-19, здобуття освіти в умовах воєнного стану, може виявитися дієвим засобом об'єднання зусиль науковців і практиків у забезпеченні оновленого змісту вищої освіти.

Перспективи використання ДН та ЗН у вищій школі аналізувала Ю. Герасименко, Р. Гуревич, С. Терещук та ін. Науково-методичні підходи до реалізації ЗН в Україні та за кордоном досліджували В. Биков, Т. Бодненко, О. Коротун, О. Маркова, А. Стрюк та ін. Специфіці реалізації ЗН в умовах карантинних обмежень присвятили свої роботи С. Волошинов, О. Наливайко, К. Осадча, С. Симоненко та ін.

Своє бачення цієї проблеми виклали В. Кухаренко та В. Бондаренко у монографії «Екстрене дистанційне навчання в Україні», яка є першою спробою обговорення в такому форматі руйнування традиційної системи освіти [5]. Відповідно це зумовило активний розвиток наукових досліджень, присвячених проблемі ДН та ЗН, і як наслідок – виникнення значної кількості нових наукових праць із порушеної проблеми.

Коло питань, порушене зазначеними вище авторами, дуже широке, однак потребує більш глибоко дослідження проблема удосконалення ЗН як невід'ємного складника фахової підготовки здобувачів вищої освіти.

Мета статті – розкрити особливості технології ЗН у системі вищої освіти.

Для її досягнення слід виконати такі завдання: узагальнити період зародження поняття «змішане навчання», його термінологічні варіанти; виокремити основні складові та переваги ЗН у контексті сучасної фахової підготовки здобувачів вищої освіти; сформулювати тлумачення понять «змішане навчання у вищій освіті», «дистанційне навчання у вищій освіті»; констатувати переваги та недоліки ДН у контексті окресленої проблеми.

В Україні головні завдання активного впровадження ІКТ та перспективи раціонального сполучення традиційного навчання й ДН здобувачів вищої освіти визначено у Рекомендаціях МОН України щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти (2020 р.), де ЗН є підходом, педагогічною й технологічною моделлю, методикою, що поруч з технологіями онлайн спирається на безпосередню взаємодію між студентами та викладачами в аудиторії [7].

Уперше термін «blended learning» був використаний у 1999 р. в прес-релізі Американського центру інтерактивного навчання – Interactive Learning Centers (EPIC). У цьому документі було зазначено, що на той час компанія розробила вже 220 навчальних електронних курсів, але незабаром вона буде пропонувати інтернет-курси з використанням власної методики ЗН, тобто потенційним споживачам запропонованих освітніх послуг пропонували не лише онлайн-курси, а й курси із застосуванням методики здійснення ЗН [17].

Водночас установлено, що активно використовувати змішану модель навчання почали тільки на початку XXI ст. Зокрема, у 2003 р. Американське товариство навчання й розвитку визнало ЗН освітнім трендом і перспективою поширення знань у цифрову епоху [18; 19].

Поштовхом для подальшого активного розвитку зазначеної освітньої моделі стало видання у 2006 р. К. Бонком і Ч. Грехемом книги «Довідник змішаного навчання: глобальні перспективи, місцеві зразки» [16], у якій було розкрито поточні тенденції у сфері освіти, моделі

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

та перспективи ЗН, а також досвід застосування цього навчання у вищій школі різних країн та регіонів (Республіка Корея, Малазія, Мексика, Африка, Тель-Авів та ін.)

Аналіз фахової літератури засвідчує, що існує декілька термінологічних варіантів на позначення поняття «змішане навчання». До прикладу, Є. Смирнова-Трибульська називає його гібридним (hybrid learning), Б. Коллінс – гнучким (flexible learning), а Б. Шуневич – комбінованим (combined learning).

Аналіз різних трактувань комбінованого навчання (Т. Коваль, Н. Рашевська, Ю. Триус та ін.) надав можливість визначити його як «цілеспрямований процес здобування знань, набуття умінь і навичок, засвоєння способів пізнавальної діяльності суб'єктом навчання та розвитку його творчих здібностей на основі комплексного і систематичного використання традиційних, інноваційних педагогічних технологій та інформаційно-комунікаційних технологій навчання за принципами взаємного доповнення з метою підвищення якості освіти» [11, с. 304].

Н. Болюбаш, Х. Стейкер та інші науковці сприймають ЗН як гібридне новоутворення, що є руйнівною технологією для традиційного навчання, оскільки воно набуває персоналізованого характеру й орієнтоване на здобувача, а головне – забезпечує відхід від традиційного навчання [3; 8; 15]. Ці автори ототожнюють ЗН з гібридним.

Ми вживаємо термін «змішане навчання», опираючись на переклад терміна «blended learning», що використовується більшістю дослідників (рис. 1). Згідно з даними статистики Google Trends у 2018–2022 рр. терміни «комбіноване», «гнучке» та «гібридне» мають в англійській мові відповідники «combined», «flexible» та «hybrid», якими теж послуговуються в науковій літературі і які не мають чіткого розмежування та позначають одну й ту ж технологію навчання.

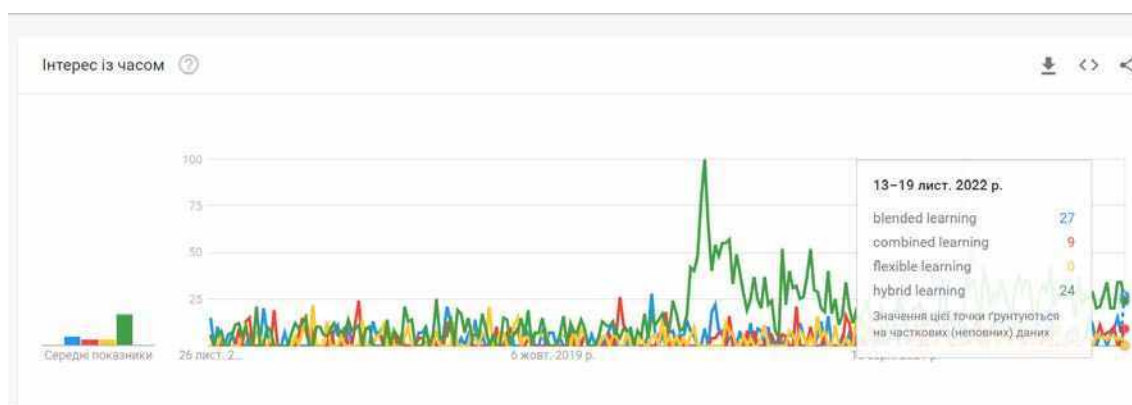

Рис. 1. Популярність термінів «blended learning», «combined learning», «flexible learning» та «hybrid learning» за останні 5 років.

В. Кухаренко, С. Березенська, К. Бугайчук та інші вчені, аналізуючи роботи різних авторів, наголошують, що ЗН – це: поєднання елементів традиційного навчання й онлайн-курсів; комбінація педагогічних теорій і технологій; навчальна методологія, викладання та підхід, який поєднує в собі традиційні методи в класі з комп'ютерною діяльністю для навчання; результат інтегрування онлайн-курсів з традиційним навчанням; комбінація різних технологій в єдиний інтегрований навчальний підхід; навчальна програма, що містить суміш очного та електронного навчання, спектр форматів і медіа [9, с. 49–50]. Незважаючи на велику кількість різноманітних трактувань і визначень, вчені притримуються спільної думки щодо поєднання традиційних і дистанційних технологій, використання яких є важливою умовою для ефективної реалізації моделей ЗН.

Установлюючи сучасну концепцію ЗН у вищій школі, ми відштовхуємося від теоретичних досліджень і практичних розробок про те, що не можна протиставляти дистанційну та традиційну освіту. За поглядами вказаних авторів, незважаючи на існування різноманітності методів навчання, що застосовують у різних видах освіти, суть освітнього процесу завжди залишається незмінною [10; 12]. ЗН вважається ефективним, оскільки створює умови для розв'язання основної проблеми традиційного навчання, що полягає в обмеженні можливостей реалізації та розвитку потенційних здібностей студентів, а й тому, що

використовує переваги ДН, які також впливають на подолання недоліків традиційної системи навчання.

Узагальнюючи викладене вище, можна говорити, що таке навчання не може з'явитися саме по собі і не може існувати в чистому вигляді, а ДН не замінить традиційне навчання, адже завдання ЗН полягає не в тому, щоб витиснути традиційне навчання, а в тому, щоб ефективно інтегруватися з ним.

Варто сказати, що основна ідея високого потенціалу ЗН пов'язана не тільки з технологією та способом навчання, а його персоналізацією. О. Барна, К. Крістенсен, М. Хорн та інші науковці вважають, що ЗН дасть змогу кожному студенту контролювати час, місце, темп і шлях опанування навчальним матеріалом, збільшить персоналізований навчальний досвід і дозволить викладачам поєднувати традиційні методики й актуальні технології [1, с. 89; 14, с. 8].

Важливим кроком у вказаному дослідженні, на нашу думку, є теза К. Лісецького, який визначає ЗН як модель використання розподілених інформаційно-освітніх ресурсів в стаціонарному навчанні із застосуванням елементів асинхронного й синхронного ДН і практикується як елемент стаціонарного навчання при проведенні аудиторних занять і в самостійній роботі студентів [6].

Ми погоджуємося з українськими дослідниками, які дотримуються думки, що ЗН ґрунтується на комплексному поєднанні традиційного (очного) навчання, ДН та самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів. Дослідники такої технології навчання виокремлюють три основні її складові: 1) дистанційне навчання студентів через Інтернет; 2) традиційне навчання в аудиторії; 3) самостійна робота студентів, що передбачає реалізацію різних видів навчальної діяльності студентів за відсутності допомоги з боку викладача [1; 6].

Вважаємо правомірним у контексті окресленої проблеми стверджувати, що усі його складові перебувають у відношеннях матричної залежності, а це означає, що будь-який окремий складник пов'язаний з рештою складників і реалізує їх у формі ЗН. До прикладу, якщо при значній частці використання ДН втрачається середовище реального особистісного спілкування, оскільки воно здійснюється або в електронному інформаційно-освітньому середовищі засобами обміну повідомлень, або через систему веб-конференцій, вебінарів, відеозв'язку, то ЗН виправляє цей недолік, оскільки передбачає безпосередній контакт зі студентом і групою студентів.

Оскільки ДН потребує високого рівня внутрішнього контролю і здатності до самонавчання, тоді коли не всі учасники навчального процесу мають готовність працювати самостійно, то в межах традиційного навчання викладач може контролювати процес виконання роботи, спрямовувати діяльність студента, мотивувати його до роботи. Викладач у цьому випадку може одразу прийти на допомогу, що є важливим при обмеженому часі на навчання і виконання завдань. Тому потрібно знайти оптимальне співвідношення поєднання різних технологій навчання. Саме в оптимальному поєднанні форм і методів навчання полягає суть сучасної концепції ЗН.

Проаналізувавши й узагальнивши дослідження з теоретичних основ ЗН у вищій школі, сформулюємо визначення поняття «змішане навчання». Під змішаним навчанням у вищій школі ми розуміємо цілеспрямований процес передачі і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності здобувачів освіти, який має бути гнучким синтезом ДН, що доповнюється безпосередньою взаємодією з викладачем та іншими здобувачами освіти під час традиційного навчання, яка відповідно дозволить значно інтенсифікувати навчальний процес, вибудовуючи при цьому самостійне навчання, індивідуальну навчальну траєкторію кожного здобувача освіти.

Опишемо одне з його родових понять «дистанційне навчання», яке сьогодні на практиці у чистому вигляді не використовується, натомість впроваджуються його елементи, утворюючи ефективний симбіоз форм ЗН. Так, В. Кухаренко називає ДН як взаємодію педагога та студентів на відстані, що висвітлює всі притаманні освітньому процесу компоненти (мета, зміст, методи, форми організації, засоби навчання) специфічними засобами технологій Інтернету. Ефективність організації ЗН передусім залежить від розуміння сутності та мети ДН [9, с. 3].

Враховуючи вагому роль цього навчання, вважаємо за необхідне розглянути його докладніше. Аналіз науково-педагогічної літератури дає підстави стверджувати, що деякі вчені

у своїх працях під ДН мають на увазі відповідний процес, зокрема процес навчання, взаємодії, організації навчання тощо (Л. Лебедик, В. Стрельников, М. Стрельников, С. Сисоева та ін.). ДН як особливу форму організації навчання трактують М. Мур, Л. Штихно та ін.

Розглядаючи ДН як форму навчання, що передбачає взаємодію суб'єктів навчання на відстані з використанням певних технологій і засобів, прихильники зазначеної ідеї [13; 21] наголошують на тому, що таке навчання в основі має самостійне здобування знань, ґрунтується на принципах самостійності та містить значну частину матеріалу для самостійного навчання. Прихильники іншого підходу трактують ДН як технологію чи сукупність кількох технологій, але при цьому теж виділяють самостійну роботу здобувачів як його обов'язкову складову.

І. Блощинський вказує на диверсифікацію підходів до розуміння поняття «дистанційне навчання». Із-поміж широкого спектра представлення різних трактувань цієї дефініції дослідник визначив на основі врахування організації діяльності здобувача два основні підходи, які є кардинально протилежними. До першого підходу належать дослідження, де студент є пасивною особою через відсутність організації його особистої освітньої діяльності. Це пояснюють тим, що він отримує від викладача готову навчальну інформацію, певні завдання, інструкції до їх виконання та надсилає виконану самостійну роботу викладачеві. У такому разі відбувається обмін інформацією між студентом і викладачем за допомогою засобів телекомунікацій або інформаційних мереж [2, с. 20].

Ми поділяємо думку прихильників іншого підходу, де викладач, створюючи інтерактивне освітнє середовище шляхом інтеграції ІКТ, таким способом залучає студентів до безпосередньої активної взаємодії і тим самим підвищує продуктивність їхньої індивідуальної навчальної діяльності.

Таким чином, аналіз науково-педагогічної літератури засвідчує, що вчені висловлюють різні позиції щодо тлумачення суті ДН. Проте об'єднувальною складовою в наведених визначеннях є те, що здійснення цього навчання можливе лише за допомогою використання ІКТ. Проаналізувавши різні позиції вчених щодо визначення поняття «дистанційне навчання», узагальнимо, що спільним для цих визначень є те, що ДН передбачає: віддалене навчання та взаємодію викладача та студента незалежно від місця їхнього знаходження та часу її реалізації; широке застосування різних технологій навчання (традиційних та інноваційних комп'ютерних); свободу вибору здобувачами навчальних дисциплін; можливість виконувати різні дидактичні завдання; наявність самостійної роботи як обов'язкової складової ДН, високий рівень внутрішнього контролю і здатність до самонавчання учасників навчального процесу.

Узагальнивши визначення вчених, під ДН у вищій школі ми розуміємо універсальну форму навчання студентів, яка передбачає здійснення їхньої взаємодії з викладачем на відстані за допомогою широкого використання ІКТ у синхронному або асинхронному режимах, що забезпечує самостійність кожного суб'єкта та гнучкість освітнього процесу.

Науковці, котрі розробляли теорію і практики впровадження технологій ДН [4; 9; 10], вважають, що його характерними особливостями є гнучкість, доступність, мобільність навчання; модульність навчання; асинхронність; масовість навчання; рентабельність; інтерактивність; нова роль викладача; нові вимоги до студента; технологічність; соціальна рівність; інтернаціональність. Розуміючи широкі можливості в оптимізації освітнього процесу, ДН створює для студентів якісно нові можливості для творчого саморозвитку і доступ до нетрадиційних джерел освітніх ресурсів, підвищує ефективність самостійної роботи, формує та закріплює професійні вміння, а для викладачів створює передумови для реалізації нових форм і методів навчання, що підвищують якість здобувачів освіти.

Перераховані особливості вказують на переваги ДН перед іншими формами організації навчання, але разом з цим створюють певні труднощі в організації навчального процесу та проблеми психолого-педагогічного характеру. Зокрема, основними недоліками організації ДН є відсутність реального спілкування студентів та викладачів; потреба в наявності певних індивідуально-психологічних умов; потреба в постійному доступі до освітніх ресурсів, які є в мережі; недостатня кількість практичних занять, що впливає на розвиток умінь; відсутність постійного контролю за діяльністю студентів, який для більшості з них є стимулом та мотивацією до навчання.

На думку Г. Ткачук, недоліки ДН можна нівелювати за допомогою переваг ЗН. Учені [10; 16; 20] визначили причини, чому слід обирати таке навчання. Серед них ключовими є:

цінність та вдосконалення педагогічних надбань; доступність до знань; соціальна взаємодія; активність та діяльність кожної особистості; підвищена економічна ефективність; легкість перегляду та доопрацювання матеріалу; доступність і гнучкість. Відтак актуальність впровадження ЗН у закладах вищої освіти передусім пов'язана з тим, що неможливо досягнути високих результатів навчання, притримуючись лише однієї педагогічної технології.

Підсумовуючи сказане вище, можемо зробити висновок, що сьогодні термін «змішане навчання» має кілька термінологічних варіантів, які не мають чіткого розмежування та позначають одну й ту ж технологію навчання.

Актуальність впровадження ЗН передусім пов'язана з тим, що неможливо досягнути високих результатів навчання, притримуючись лише однієї педагогічної технології. Родовими поняттями для цього навчання У дослідженні виокремлено три основні компоненти: традиційне навчання; дистанційне навчання; самостійне навчання. Поряд із особливостями, що вказують на переваги ДН перед іншими формами організації навчання, воно має слабкі сторони, які можна нівелювати за допомогою активного використання переваг ЗН.

Ключовими особливостями ЗН є: по-перше, процес активного використання сучасних ІКТ з метою пошуку навчального матеріалу, отримання знань, набуття навичок та формування компетентностей, де ІКТ виступають невід'ємною повноцінною складовою освітнього процесу; по-друге, інтеграція різноманітних методичних підходів, способів, методів та засобів представлення навчального матеріалу, видів навчальної діяльності студентів, зокрема частина інформації поділяється на групову роботу, частина – на самостійне вивчення незалежно від того, де відбувається навчання: оффлайн чи онлайн.

ЗН в освітньому процесі ЗВО поєднує в собі переваги форм і методів дистанційного та традиційного навчання та зводиться до раціонального й синергетичного їх поєднання з можливістю вибору студентом зручного часу, місця навчання, власного темпу навчання, індивідуальної освітньої траєкторії, що дозволяє використати їх найсильніші сторони і мінімізувати слабкі. Тому суть сучасної концепції ЗН у вищій освіті полягає в об'єднанні зусиль науковців і практиків щодо забезпечення оптимального співвідношення поєднання різних технологій навчання.

Перспективами подальших педагогічних розвідок є узагальнення проблем ЗН у закладах вищої освіти, дослідження його поширених моделей, впроваджених у освітній процес майбутніх викладачів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барна О. В. Технологія змішаного навчання в курсі методики навчання інформатики. Збірник наукових праць у рамках міжнародного проекту IRNet Електронне наукове фахове видання ВІДКРИТЕ ОСВІТНЄ Е-СЕРЕДОВИЩЕ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ. Київ, 2016. Вип. 2. С. 84–90.
2. Блощинський І. Г. Сутність та зміст поняття «дистанційне навчання» в зарубіжній та вітчизняній науковій літературі. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2015. Вип. 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadsps_2015_3_4
3. Болубаш Н. М. Використання сучасних інформаційних технологій у професійній підготовці економістів. Інформаційні технології і засоби навчання. 2009. № 5 (13). URL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/178/164>
4. Кіановська Н. М., Рашевська Н. В., Семеріков С. О. Теоретико-методичні засади використання інформаційно комунікаційних технологій у навчанні вищої математики студентів інженерних спеціальностей у Сполучених Штатах Америки: монографія. Кривий Ріг: Вид. відділ ДВНЗ «Криворізький національний університет». 2014. Вип. 1(5). 316 с.
5. Кухаренко В. М., Бондаренко В. В. Екстрене дистанційне навчання в Україні: монографія. Харків: Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. 409 с.
6. Лісецький К. А. Особливості запровадження системи змішаного навчання у ВНЗ URL: <https://cutt.ly/7v7KAhp>
7. Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2020/zmyshene%20navchanny/zmishanenavchannia-bookletspreads-2.pdf>
8. Смирнова-Трибульська С. М., Багуровська І. В., Ручинська Н. С. Перспективні напрямки модернізації вищої освіти. Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. 2014. Вип. 1. С. 46–49.

9. Теорія та практика змішаного навчання: монографія / за заг. ред. В. М. Кухаренка. Харків: «Міськдрук», НТУ «ХП», 2016. 284 с.
10. Ткачук Г. В. Теоретичні і методичні засади практично-технічної підготовки майбутніх учителів інформатики в умовах змішаного навчання: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 Київ, 2019. 447 с.
11. Триус Ю. В., Герасименко Ю. В. Комбіноване навчання як інноваційна освітня технологія у вищій школі. Теорія та методика електронного навчання: збірник наукових праць. Вип. III. Кривий Ріг, 2012. С. 299–308.
12. Шаран Р. В. Розвиток дистанційної освіти у США. Педагогічна освіта: теорія і практика. 2012. Вип. 11. С. 118–122.
13. Штихно Л. В. Дистанційне навчання як перспективний напрям розвитку сучасної освіти. Молодий вчений. 2016. № 6 (33). С. 489–492.
14. Blended Learning. URL: <https://www.christenseninstitute.org/wp-content/uploads/2014/06/Is-K-12-blended-learning-disruptive.pdf>
15. Blended Learning Models. URL: <https://www.christenseninstitute.org/multimedia/heather-staker-explains-blended-learning-models/>
16. Bonk C. J., Graham C. R. The Handbook of Blended Learning: Global perspectives, Local Designs. San Francisco: Jossey-Bass/Pfeiffer, 2006. 624 p.
17. Collins English Dictionary / General consultant J. M. Sinclair; 3rd ed. The USA: Harper Collins Publishers, 1991. 1791 p.
18. Learning Networks: A Field Guide to Teaching and Learning Online / L. Harasim et al. Cambridge MA: MIT Press, 1995. 145 p.
19. Makewa L. N., Kuboja J. M., Yango M., Ngussa B. M. ICT-Integration in Higher Education and Student Behavioral Change: Observations at University of Arusha, Tanzania. American Journal of Educational Research. 2014, 2 (11A):30–38. DOI: 10.12691/education-2-11A-5
20. Measuring Learning: An NMC Horizon Project Strategic Brief / L. Johnson et al. Texas: The New Media Consortium. 2015. Vol. 2.2. URL: <https://www.learntechlib.org/p/182093/>
21. Moore M., Anderson G., William G. Hand book of distance Education. N. J.: Erlbaum Associates, 2003. 362 p.

REFERENCES

1. Barna O. V. Tekhnolohiia zmishanoho navchannia v kursi metodyky navchannia informatyky. Zbirnyk naukovykh prats u ramkakh mizhnarodnoho proektu IRNet Elektronne naukove fakhove vydannia VIDKRYTE OSVITNIE E-SEREDOVYShchE SUCHASNOHO UNIVERSYTETU. Kyiv, 2016. Vyp. 2. S. 84–90.
2. Bloshchynskiy I. H. Sutnist ta zmist poniattia «dystantsiine navchannia» v zarubizhnii ta vitchyznianiі naukovii literaturi. Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. 2015. Vyp. 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2015_3_4
3. Boliubash N. M. Vykorystannia suchasnykh informatsiinykh tekhnolohii u profesiinii pidhotovtsi ekonomistiv. Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia. 2009. № 5 (13). URL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/178/164>
4. Kiianovska N. M., Rashevskaya N. V., Semerikov S. O. Teoretyko-metodychni zasady vykorystannia informatsiino komunikatsiinykh tekhnolohii u navchanni vyshchoi matematyky studentiv inzhenernykh spetsialnostei u Spoluchenykh Shtatakh Ameryky: monohrafiia. Kryvyi Rih: Vyd. viddil DVNZ «Kryvorizkyi natsionalnyi universytet». 2014. Vyp. 1(5). 316 s.
5. Kukharenko V. M., Bondarenko V. V. Ekstrene dystantsiine navchannia v Ukraini: monohrafiia. Kharkiv: Vyd-vo KP «Miska drukarnia», 2020. 409 s.
6. Lisetskyi K. A. Osoblyvosti zaprovadzhennia systemy zmishanoho navchannia u VNZ URL: <https://cutt.ly/7v7KAhp>
7. Rekomendatsii shchodo vprovadzhennia zmishanoho navchannia u zakladakh fakhovoi peredvyshchoi ta vyshchoi osvity. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/2020/zmyshene%20navchanny/zmishanenavchannia-bookletspreads-2.pdf>
8. Smyrnova-Trybul'ska Ye. M., Batsurovska I. V., Ruchynska N. S. Perspektyvni napriamky modernizatsii vyshchoi osvity. Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia, pedahohiky ta psykholohii. 2014. Vyp. 1. S. 46–49.
9. Teoriia ta praktyka zmishanoho navchannia: monohrafiia / za zah. red. V. M. Kukharenka. Kharkiv: «Miskdruk», NTU «KhPI», 2016. 284 s.
10. Tkachuk H. V. Teoretychni i metodychni zasady praktychno-tekhnichnoi pidhotovky maibutnykh uchyteliv informatyky v umovakh zmishanoho navchannia: dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.02 Kyiv, 2019. 447 s.

11. Tryus Yu. V., Herasymenko Yu. V. Kombinovane navchannia yak innovatsiina osvitiia tekhnolohiia u vyshchii shkoli. Teoriia ta metodyka elektronnoho navchannia: zbirnyk naukovykh prats. Vyp. III. Kryvyi Rih, 2012. S. 299–308.
12. Sharan R. V. Rozvytok dystantsiinoi osvity u SShA. Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka. 2012. Vyp. 11. S. 118–122.
13. Shtykhno L. V. Dystantsiine navchannia yak perspektyvnyi napriam rozvytku suchasnoi osvity. Molodyi vchenyi. 2016. № 6 (33). S. 489–492.
14. Blended Learning. URL: <https://www.christenseninstitute.org/wp-content/uploads/2014/06/Is-K-12-blended-learning-disruptive.pdf>
15. Blended Learning Models. URL: <https://www.christenseninstitute.org/multimedia/heather-staker-explains-blended-learning-models/>
16. Bonk C. J., Graham S. R. The Handbook of Blended Learning: Global erspectives, Local Designs. San Francisco: Jossey-Bass/Pfeiffer, 2006. 624 p.
17. Collins English Dictionary / General consultant J. M. Sinclair; 3rd ed. The USA: Harper Collins Publishers, 1991. 1791 p.
18. Learning Networks: A Field Guide to Teaching and Learning Online / L. Harasim et al. Cambridge MA: MIT Press, 1995. 145 p.
19. Makewa L. N., Kuboja J. M, Yango M, Ngussa B. M. ICT-Integration in Higher Education and Student Behavioral Change: Observations at University of Arusha, Tanzania. American Journal of Educational Research. 2014, 2 (11A):30–38. DOI: 10.12691/education-2-11A-5
20. Measuring Learning: An NMC Horizon Project Strategic Brief / L. Johnson et al. Texas: The New Media Consortium. 2015. Vol. 2.2. URL: <https://www.learntechlib.org/p/182093/>
21. Moore M., Anderson G., William G. Hand book of distance Education. N. J.: Erlbaum Associates, 2003. 362 p.

УДК378.018.43:004.896

DOI 10.25128/2415-3605.22.2.4

СЕРГІЙ КОЗІБРОДА

<https://orcid.org/0000-0003-4218-0671>
cerg.kozibroda@tnpu.edu.ua

кандидат педагогічних наук, викладач
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
вул. Максима Кривоноса, 2, м. Тернопіль

АНДРІЙ ПАЛЬЧИК

<https://orcid.org/0000-0001-6112-1162>
proton1neutron@gmail.com

кандидат технічних наук, доцент
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
вул. Максима Кривоноса, 2, м. Тернопіль

ІВАН-СТАНІСЛАВ МАЗУР

<https://orcid.org/0000-0002-4552-1067>
s.mazur@tnpu.edu.ua

доктор філософії, асистент
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
вул. Максима Кривоноса, 2, м. Тернопіль